

Türk lehçelerinin yazı sistemi ve yazı dillerinin gelişmişlik düzeyi ile ilgili sınıflandırılmasında **Sibirya Türk lehçelerinin yeri**

Sovyet dilbilimci N.A. **Baskakov** SSCB kurulmadan önce **Rusya İmparatorluğu döneminde** var olan Türk dilli toplumları üç gruba ayırır: eskiden beri gelişmiş edebi dilleri olan uluslar; yazı veya az gelişmiş yazı dilleri olmasına rağmen dilleri henüz ulusallaşmamış olanlar; her birinin kendi kabile dil veya lehçeleri olan, henüz yazıları olmayan uluslaşmak üzere bir araya hiç gelmemiş olan kabileler. Baskakov ilk gruba Azerbaycan Türkçesi, Tatarca, Özbekçe ve kısmen Kazakçayı katar. İkinci gruba ise Çuvaş, Kumuk, Saha, Nogay, Kırgız, Karakalpak gibi değişikleri dâhil eder. Üçüncü grupta ise Altay, Hakas, Tıva, Çulım, Küerik, Kamasın, Karagas, Şor gibi grupları sayar. Bu gruptakilerin hepsi de Sibirya'da varlığını sürdüren, bir kısmı bugün kaybolmuş olan Türk topluluklarıdır. Baskakov Sovyet öncesinde bu grupta sayılan kabileleri bir halk ya da ulus olarak birleştirecek bir dil olmadığını, ancak her kabilenin köken bakımından ortak olsalar da büyük ölçüde söz varlığı ve kısmen gramer bakımından birbirinden ayrılan kendine özgü bir dil ya da ağzının olduğu belirtir (Baskakov 1952: 19-21).

A.N. Baskakov ve O.D. Nasırova ise **2000 yılında** yine bir yazı sistemine ya da yazı diline sahip olmalarına göre **Rusya Federasyonu içindeki** halkları uluslaşma sürecine değinmeksizin yine dört gruba ayırır: 1) SSCB döneminden önce de köklü bir yazı dili geleneğine sahip olanlar: Tatarlar; 2) SSCB döneminde önce Misyonerlerin çalışmalarıyla bir yazı sistemine sahip olan ve bu yazı sistemiyle yayımlanmış bir kısım dini içerikteki literatüre sahip olan ancak henüz yaygınlaşmış bir yazı dilinden söz edilemeyecek olan Çuvaş, Saha, Altaylar, Şorlar; 3)20-30'lu yıllarda bir yazı sistemine sahip olan "genç yazı dilleri": Başkurt, Kumuk, Karaçay-Balkar, Nogay, Tuva ve Hakas yazı dilleri; 4) Çok daha geç dönemde yazı sistemine sahip olan az nüfuslu halklar: Bu grupta 1978'de bir yazı sistemine kavuşan Dolganlarla, 1989 yılında bir yazı sistemine sahip olan Tofalar bulunur (2000: 51-53). Yazı geleneği daha da eskiye dayanan Tatarlar dışındaki gruplar için Misyonerlerin çalışmaları ile Kiril temelinde alfabeler oluşturulmuş ve bu lehçelerde hatırı sayılır miktarda dini literatür, gramer ve sözlükler yayımlanmıştır.